

מלתא". והכח לאתערותא דלתתא זו שיהא תלוי בזה אתערותא דלעילא, הוא מבחינת חותם הנ"ל:

— * —

ת.ג.

יבל הוא היה אבי יושב אהל ומקנה³⁰⁵

"יבל הוא היה אבי יושב אהל ומקנה. ושם אחיו יובל, הוא היה אבי כל תופש כנור ועוגב" (פרשתנו ד, כ"כא):

הנה אמרו רז"ל³⁰⁶: "כל בעלי השיר יוצאין בשיר כו". פירושו: שכל בחינת העלאה ממהות למהות, כמו מגן-עדן התחתון לגן-עדן העליון וכדומה, הוא על ידי השיר, שהוא בחינת בטול-היש. וכנודע, שלא יוכל להתהוות מיש ליש אלא אם כן נעשה היש תחילה בחינת אין, אז יוכל להתהוות ממנו יש אחר בתוספות ברכה. כמשל הגרעין הנזרע בארץ, שצריך להיות נרקב בארץ, ואחר כך יכול לצמוח מזה הרבה גרעינים.

וכמו כן למעלה בנשמות ומלאכים: כדי שיהיה לו עלייה בתוספת השגה, צריך מקודם להיות בבחינת בטול-היש והשגה ראשונה שהיה לו, ואחר כך יוכל לעלות השגה יותר גדולה. וזהו בחינת עמוד שבין גן-עדן התחתון לגן-עדן העליון³⁰⁷, הוא בחינת בטול כנ"ל. וזהו "כל בעלי השיר יוצאין" - בהשגתם, ונמשכים לעלות למעלה על ידי השיר.

ולכן בשעת הקרבת הקרבן היה צריך להיות גם כן שיר: כי ענין הקרבנות הוא העלאה ממטה למעלה, "אשה ריח ניחוח" (ויקרא א, ט), וצריך לזה גם כן בחינת שיר, בחינת בטול כנ"ל, שיוכל להתעלות:

והנה יש שיר פשוט ושיר כפול. וכנודע שבהעמוד יש ג' גוונים³⁰⁸: חיות וסומק - שהוא בחינת חסד וגבורה, וירוק - בחינת התפללות כו.

כי הנה בבחינת בטול יש הרבה מדרגות: יש בחינת בטול פשוט - נקודה אחת, בחינת יו"ד. יש בחינת בטול שנכלל בזה גם מדות -

הוא כו²⁹⁹, שיש בכח נפשו לעורר את האהבה עד שתחפץ³⁰⁰ להתפשט מלבושיה, לפי שבאמת אינה דבר נפרד כו, רק היחוד הוא מבחינת יחודא-תתאה כו³⁰¹.

ועל זה התפלל דוד המלך עליו השלום (תהלים פו, יא): "יחד לבבי", כי אף על פי שהם שני לבבות - מדת יום ומדת לילה - אינן נפרדים בעצמותן חס-ושלום. רק מדת הלילה היא בחינת גילוי לעצמיות המדה שהיא מדת יום, כדי שתבא בבחינת גילוי בפועל ממש מהעלם ומצפוני בינת הלב, לידי גילוי הלב בפועל ממש, שיהא הלב כלי ומשכן להשראת אהבה זו.

וכן אהבה-עליונה הבאה מלמעלה מן השתלשלות, בחינת "אהבה-בתענוגים" מבחינת יחודא-עילאה, תהיה בגילוי הנפש באהבת הלב המלובשת בגוף ונפש-הבהמית שהיא האהבה מיחודא-תתאה. ואין גילוי המדה דבר נפרד מעצמיות המדה, רק "והתקין לו ממנו כו". אלא שאי אפשר שתבא בחינת אהבה עליונה לידי גילוי, רק על ידי מדת לילה וחשך, שהוא צמצום האור והתלבשותו בירידתו מדרגה אחר מדרגה, עד שקנה שם לעצמו - "מדת לילה" ו"יחודא-תתאה", ונראה כאלו הוא דבר נפרד, לכן התפלל "יחד לבבי כו".

והנה בגילוי³⁰² המדות, מאחר שנראה כאלו הוא נפרד, ויש שם התלבשות הגוף ונפש-הבהמית שמנוגה המעלימים ומסתירים כו, לכך יש אחיזה לקליפות וסטרוא-אקרא להתאחו ולניק מעיקר הקדושה חס-ושלום. ולזאת צריך להיות המשכת החותם, דהיינו להיות המשכה וברכה עליונה להפריד הקליפות, ושלא תהיינה גילוי המדות כי אם ליחודו גם כן, וכמו שכתוב "יחד לבבי".

וחות"ם אותיות תחו"ם, כלומר: "עד פה תבא ולא תוסיף" (איוב לח, יא), שלא תהיה תוספת חיות יותר משיעור המוגבל כו, דהיינו שלא יוסיף האדם תת כחו³⁰² וכל יגיעתו לנפשו-הבהמית, רק כמו שכתוב (תהלים קכח, ב): "יגיע כפיך כו", וכמו שנתבאר במקום אחר³⁰³.

ובזה מעורר למעלה באתערותא דלתתא, שלא יומשך להם אלא מותרי שפע - שערות וצפרניים כו, ו"כמאן דשדי בתר כתפוי כו"³⁰⁴, שאינו נותן מרצונו הטוב דרך אהבה וחובה, רק כמו שכתוב "ואת עשו שנאתי". וכל זה באתערותא דלתתא תלוא

²⁹⁹ (סוכה נב, ב. קדושין ל, ב. "אלמלא הקדוש ברוך-הוא עזרו - אינו יכול לו").

³⁰⁰ (על פי שיר השירים ב, ז: "אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ").

³⁰¹ (ועיין מה שנתבאר על פסוק "שיר השירים" (לקוטי תורה שיר השירים א, א), בענין ב' בחינות כלה - משם יובן מה שכתוב כאן.

ועיין עוד מה שנתבאר על פסוק "צאנה וראנה" (לקוטי תורה שיר השירים כא, ב ואילך), בענין "שאו ידכים כו" (תהלים קלד, ב).

³⁰² (תת נחו: על פי בראשית ד, יב).

³⁰³ (ראה לקוטי תורה שלח מב, ד. חקת טו, ג. ראש השנה טג, ד. סוכות עח, ד. ובכמה מקומות).

³⁰⁴ (כמי שזורק מאחורי כתפו. ראה תניא פרק כב. זהר חלק ג חקת קפד, א).

³⁰⁵ (דבור המתחיל יבל הוא הוה תורת חיים דבור המתחיל "ומלד עדה" [לג, ד]. לקוטי תורה לג' פרשיות [-] המאמר וביאורו עם קיצורים. נדפס שוב באור התורה בראשית ברח"ג עמוד תקפה, א]. - ציון כבוד קדושת אדמו"ר.

נאמר ביום ב' פרשת ויצא, ב' כסלו תקס"ט. נוסח המאמר שלפנינו הוא על פי הנחת המתרי"ל

נוסח אחר - הנחת אדמו"ר האמצעי - נדפס במאמרי אדמו"ר הנקן תקס"ח חלק א עמוד תקנב ומתחיל "ומלד עדה את יבל").

³⁰⁶ (שבת נא, ב).

³⁰⁷ (ראה זהר חלק א ריט, א. חלק ב ריא, א).

³⁰⁸ (ראה זהר שם).

פירושו: שהיא הארה מבחינת מקיף, ששם הוא בלי התחלקות ויוכל להתערב³¹⁵ הכל, שיומשך הארה גם למטה, שיוכל להיות אחר כך בחינת "יובל אבי כל תופש כנור", שהוא בחינת בטול כנ"ל.

וזהו "אבי יושב אהל ומקנה": שבחינת "אהל" הוא בחינת מקיף כנ"ל, ולכן יוכל להיות גם ל"מקנה" – להמשיך למטה (פי המקיף אין בו מעלה ומטה, כמו שכתוב (ברכה לג, כו): "ומתחת זרועות עולם"), כמו יעקב שהיה רועה צאן, "מקל לבנה לח כו"³¹⁶ (ויצא לו) – שאדם אחר רועה צאן, הוא רועה בגשמיות, מה שאין כן יעקב שהיה "יושב אהלים" (תולדות כה, כו), המשיך מבחינת מקיפים להיות רועה צאן. וזהו "ישב אהל ומקנה" כנ"ל³¹⁷:

— * —

ו.ה.ז

צאניה וראינה³¹⁸

(שיר השירים ג, יא): "צאניה וראינה וגו"³¹⁹:

"ביום חתונתו – זה מתן-תורה, וביום שמחת לבו – זה בנין בית-המקדש"³²⁰.

להבין למה נמשל מתן-תורה ל"יום חתונתו", ובנין בית-המקדש ל"שמחת לבו"?

³¹⁵ [התערב בהנהגות הרב הקסידר ר' אשר: להתערב].

³¹⁶ (התחלקות חג"ת. עיין זהו ויצא קסא, ב.).

³¹⁷ ("וזהו" אין אומרים שירה אלא על היין שצאמר "התחלקתי את תירושי המן שמח [אלקים ואנשים] משמח [אלקים במה משמח] מכאן [שאינו אומרים שירה אלא על היין] (ברכות לה, א), כי ענין הקרבנות הוא גם כן העלאה ממש למעלה, הוצרך לזה גם כן בחינת שיר, בחינת ביטול שיוכל להיות העלאה. וזהו "המשמח אלקים כו" – פירושו: כי הו' הוא בחינת גילוי, ואלקים הוא בחינת הסתר. ועל ידי השיר על היין נעשה בחינת ביטול וגילוי, לכן הוא "משמח" בחינת "אלקים", בחינת הסתר, להיות יחוד הו' באלקים, "אשה בעלה משמחה", "נכנס יין וצא סוד" כו" – כתב יד 633).

(ועיין מה שנתבאר מענין יובל – בפרשת שלח על פסוק "מקושש" (לקוטי תורה שלח מב, ד).

ועיין עוד מענין "מקנה": בפרשת ויצא על פסוק "ושש שנים בצאנה כו" (לקמן כג, ג ואילך). ועל פסוק "ואלה המשפטים כו" (לקמן עו, ב).

³¹⁸ (דבור המתחיל צאנה וראינה לקוטי תורה שיר השירים דבור המתחיל "לבבתי" [כח, ג] ודבור המתחיל "אני ישנה" [לג, ג]. לקוטי תורה לג' פרשיות [מו, ב]. – ציין כבוד קדושת אדמו"ר.

נאמר ליל שבת פרשת בהעלותך, טז סיון תקס"ו בעיר בוקאו. על פי הנחת כבוד קדושת אדמו"ר האמצעי מהמאמר וביאורו שטרפסו במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו עמוד רי ואילך).

³¹⁹ ("צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה, בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו").

³²⁰ (תענית כו, ב).

בחינת אהבה או יראה וכו'. וכן בחיצוניות המדות שהן חסד וגבורה, יש התחלקות גם כן – "חסד שבגבורה", כמו המכה את בנו שהוא בחינת גבורה, ונכלל בזה בחינת חסד ואהבה, שמחמת אהבה רצונו להדריכו בדרך הישר, ולכן מכה דייקא בנו ולא אחר, "כי את אשר יאהב [י יוכיח]" (משלי ג, יב).

וכשהבטול הוא בטול פשוט נקרא שיר פשוט; וכשיש בזה עוד מדה אחת – אהבה או יראה³⁰⁹, נקרא שיר כפול; וכשיש התחלקות המדות (אהבה ויראה גם שניהם בהבטול) נקרא שיר משולש ועל דרך זה יש גם כן שיר מרובע³¹⁰, "כי בארבע רוחות השמים פרשתי אתכם" (זכריה ב, י), שהוא התחלקות מצפון לדרום על ידי הרוח המנשב מצפון לדרום, וכן ממזרח למערב כו³¹¹.

וזהו גם כן ענין הליכת השמש ממזרח למערב, הוא גם כן ענין בטול, והוא בחינת נפש שבשמש, שהוא בחינת השגתה. ומחמת זה גוף השמש הולך תמיד בגשמיות בבחינת בטול³¹². ויש בזה ב' דעות בהליכתה – אם הוא מצד אהבה ותשוקה או מצד בטול-הפשוט. ובאמת יש לפעמים בטול-פשוט ולפעמים יש בזה גם כן בחינת אהבה כנ"ל³¹³: <7>

וזהו ענין יובל – "אבי כל תופש כנור" כו – פירושו: "יובל" – לשון הולכה, שמוכיל וממשיך למעלה על ידי "כנור ועוגב" – בחינת שיר, כנ"ל, שעל ידי השיר הוא העלייה "יוצאין בשיר כו".

ו"יובל הוא הנה אבי יושב אהל ומקנה":

כי כתיב (תהלים יט, ה): "לשמש שם אהל בהם" – פירושו: כדי שיהיה להשמש בחינה זו, שיהיה לה בחינת בטול ותשוקה, הוא על ידי "אהל בהם": "אהל" הוא בבחינת מקיף מלמעלה, נמשך הארה זו שתהיה תמיד בבחינת בטול. וזהו בחינת "יובל" – לשון "יובל לחמורים"³¹⁴ (שופטים יט, כא), שהוא ענין בלול ותערובות.

³⁰⁹ (עיין מה שנתבאר בפירוש הזהר פרשת קרח (קעו, ב) על פסוק "קרואי מועד").

³¹⁰ (עיין מה שנתבאר בענין (תרומה כו, לא): "תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משור", שהן התחלקות ד' בחינות יחד – אהבה ויראה, ורחמנות, ובחינת "שש" הוא האהבה מוסתרת ובהערות ותיקונים לכבוד קדושת אדמו"ר: מסותרת) כו).

³¹¹ (ולפעמים יש התחלקות כל הד' בחינות – מזרח, מערב, צפון ודרום, על ידי הרוח המנשב, כך כו' (ראה תורת חיים מב, ב ואילך)).

³¹² (כמבואר בענין "שמש בגבעון דום כו" (יהושע י, יב) בדרוש ד"חבבות צורים" (סידור עם דא"ח שער המילה)).

³¹³ (וזהו שכתוב (קהלת א, ה'): "וירח השמש כו", הולך אל דרום וסובב אל צפון" כו. וכדפירש על זה בזהר ריש פרשת ויצא, שהוא להיות בחינת התחלקות ד' בחינות – מזרח ומערב, צפון ודרום כו, "וירח" ו"ובא" הן מזרח ומערב).

³¹⁴ (תקן המאכל לחמורים. מלשון בלול וערוב, כי הדרך – לבלול תבואה במספוא – מצודות).

וימים, ושעות וכו'. אבל בבחינת המחשבה-עלאה, שלמעלה מהדבור ואפילו מהמדות, דהיינו קודם שגולדו ונמשכו בחינת מדות, שם נכלל הכל בסקירה אחת. וזהו "א" פירוש "הוי"ה אלקינו", שהוא בחינת מחשבה כנ"ל, ו"ישראל עלה במחשבה"³²⁶, לכן נאמר "הוי"ה אלקינו".

וכמו שהוא בבחינת זמן, כך הוא בבחינת עולם ונפש, כי "עולם, שנה, נפש" הם. וכיון שהוא למעלה מבחינת שנה, כך בחינת מחשבה הנ"ל הוא למעלה מבחינת עולם, והוא בחינת "סובב כל עלמין". ואי לזאת יומשך "ואהבת" שיהיה "הוי"ה אלקיך", שיהיה גלוי בחינת "סובב כל עלמין".

וענין פסוקי-דומרה שלפני קריאת-שמע, היינו בהיות שער קריאת-שמע הוא בחינת העלאה לבא לבחינת "בכל לבבך" - על דרך משל העלאה וקבוץ הדמים מהאברים ללב - על כן תקנו לומר מזמורים מיוחדים; שזמזמור זה הוא העלאה מבחינת אברים אלו, ומזמור שני העלאה מאברים אחרים. וכמו שכתוב בכתבי הארזי³²⁷, שזמזמורים ד"הללויה" הן עשר ספירות דיצירה, שבזמזמור זה הוא מלכות-דיצירה, ובזמזמור שני נגד יסוד-דיצירה כו', עין שם. וכל זה הוא בחינת רצוא והעלאה.

ואחר כך שמונה-עשרה: "ברוך אתה ה'" הוא בחינת שוב והמשכה; וכן עסק התורה ומצות מעשיות. והוא כמו שהדמים נמשכים מן הלב לכל הרמ"ח אברים ושס"ה גידים, כך המצות נקראים "רמ"ח אברים דמלכא"³²⁸. ו"מצוה בלא כוונה כגוף בלא נשמה", והכוונה הוא התפלה³²⁹, לכן זהו כמשל התפשטות והמשכת הדם מהלב לכל הרמ"ח אברים.

וכך יובן גם כן למעלה: כי גם בחינת המלכות הנה בליה יורדת לבי"ע, והרי זה כמו ירדת הדם מהלב עד צפורני הרגלים; וירידתה זו - לברר רפ"ח ניצוצים. ואחר כך מחצות לילה מתחלת לעלות, והוא כמו שהדמים עולים אל הלב, ועל ידי זה נמשך מהמוח ללב; והוא ענין יחוד אבא ואימא וזו"נ בקריאת-שמע ותפלה כו'. וזהו שכנסת-ישראל נקרא לבי - "לבבתני אחותי כל"ה"³³⁰.

והנה אנו רואים באדם, שאם סיבוב והילוך רוח החיים מהלב אל האברים ומהאברים אל הלב הוא כהלכתו, אזי האדם בריא

והענין, ותפלה הוא במקום קרננות³²¹. והנה תפלה נקרא "עבודה שבלב", כמו שכתוב בגמרא³²² על פסוק (ראה יא, יג) "ולעבדו בכל לבבכם": "איזהו עבודה שבלב? זו תפלה". ולכן בית-המקדש שהוא מקום הקרבת הקרננות נקרא "שמחת לבו", שהרי הקרננות הם כענין התפלה שנקרא עבודה שבלב. ולכן גם עכשיו התפלה בכוונה, ובפרט בצבור בבית-הכנסת הנקרא "מקדש-מעט" (חזקאל יא, טז), היא בחינת "שמחת לבו" כביכול.

והענין:

דהנה כתיב (שיר השירים ד, ט): "לבבתני אחותי כל"ה" - שכנסת-ישראל נקרא לב. והנה על דרך משל הלב באדם, ששופע החיות לכל האברים, דכל הדמים הולכים מן הלב, ויוצאים לכל האברים דרך הגידים והעורקים עד סיום כל הגוף, כמו גם בציפורני הרגל, מגיע חיות הדם שהוא הנפש³²³ כידוע.

והנה כל הדמים שיצאו מהלב לכל האברים, הם חוזרים ושבים ללכת אל הלב. והיינו שיש בלב ב' חללים, שבחלל אחד בו מתקבצים הדמים העולים מהאברים אל הלב, ויוצאים דרך חלל הב'. וגם הדם שנתהווה מהמאכלים והמשקים עולה אל הלב, ואחר כך יוצא מהלב לכל האברים. והרי זה כדמיון "כל הנחלים הולכים אל הים" (קהלת א, ז), ואחר כך חוזר חלילה ויוצאים המים מהים אל הנהרות על ידי גידי הארץ כו', ולכן "הים איננו מלא כו" (שם).

והנה כמו כן בעבודה שבלב זו תפלה, שאז זמן העלאה והתקשרות האהבה של הניצוץ האלקי בהקדוש ברוך-הוא. ואתערותא זאת - בלב הוא דוקא, כמו שכתוב (ואתחנן ו, ה): "ואהבת כו' בכל לבבך", והרי זה כמו קבוץ הדמים מהאברים אל הלב.

וזהו "שמע ישראל" (ואתחנן ו, ד): "שמע" - לשון אסיפה וקבוץ לבחינת ע' רבתי, הוא כללות השבע מדות. ואהבה זו נמשכת ונולדה על ידי התבוננות בפסוקי-דומרה וב"שמע ישראל". ופירוש "שמע ישראל ה' אלקינו" הוא בחינת יחוד חכמה ובינה, שנקרא בזוהר פרשת חיי שרה (קכג, א): "מחשבה ויובלא".

והענין: על דרך מה שכתוב בזוהר³²⁴ ד"במחשבה אחת ברא כל העולמות". והוא כענין "צופה ומביט עד סוף כל הדורות בסקירה אחת"³²⁵. כי מה שנמשך ונתהווה בחינת זמן - עבר, הנה, ועתיד - זהו מקורו ושרשו ממדות עליונות. וכמו שכתוב (תהלים ז, ד): "אלף שנים בעיניך כיום אתמול". וששת ימי בראשית שרשן מששה מדות הנ"ל, ועל ידי שנמשכו המדות בדבור ומתחלקים לחלקים, נעשה מכל מדה אלף שנים, ומתחלקים עוד לראשי-חידשים,

³²¹ (ברכות כו, ב).

³²² (תענית ב, א).

³²³ (הדם הוא תנופה פרשת ראה יב, כג).

³²⁴ (זהר חלק ב, כ, א).

³²⁵ (ברכות ו"כרונות" בתפלת ראש השנה. ראה ראש השנה יח, א).

³²⁶ (בראשית רבה בתחילתו).

³²⁷ (סידור הארזי"ל במקומו).

³²⁸ (ראה תקוני זהר תקון ל).

³²⁹ (כמו שנתבאר במקום אחר על פסוק "לא הביט און ביעקב" (לקוטי תורה בלק ע, ד)).

³³⁰ (ועיין מה שנתבאר על פסוק "ולבי ער כו', דופק כו'". "וה' פקד כו'" (לקוטי תורה שיר השירים לה, ב. ובמאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב חלק ב עמוד שנה)). ועיין ב"אגרת הקדש" בסופו, סימן ל"א, דבור המתחיל "נודע בשערים מה שכתוב בתקונים".